

STUDII ȘI COMENTARII

CZU 343.341

DOI 10.5281/zenodo.8123391

Andrei CAZACICOV,
dr.
PhD

Doris VILLALOBOS
RICARDEZ

TRĂSĂTURILE DISTINCTIVE ALE RĂSPUNDERII PENALE PENTRU CONSTITUIREA UNOR FORMAȚIUNI CRIMINALE ORGANIZATE ÎN LEGISLAȚIILE DIFERITELOR STATE ALE LUMII DIN PERSPECTIVA REPUBLICII MOLDOVA

Prezenta lucrare este dedicată studiului comparat al legislațiilor penale ale diferitelor state, realizat în vederea elucidării particularităților comune și distinctive ale răspunderii penale pentru constituirea unor formațiuni criminale organizate. Trăsăturile comune întăresc convingerea asupra necesității păstrării intacte a semnelor constitutive ale componenței infracțiunii prevăzute în legislația penală autohtonă (art. 284 C. pen. al R. Moldova), iar deosebirile oferă posibilitate de reflectare asupra necesităților curente și oportunităților de perspectivă în raport cu această normă de drept.

Cuvinte-cheie: grup criminal, grup terorist, grup criminal organizat, organizație criminală, organizație teroristă, criminalitate organizată, analiză comparativă.

THE DISTINCTIVE CHARACTERISTICS OF CRIMINAL LIABILITY FOR THE CONSTITUTION OF ORGANIZED CRIMINAL FORMATIONS IN THE LEGISLATION OF DIFFERENT STATES OF THE WORLD FROM THE PERSPECTIVE OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

The present work is dedicated to the comparative study of other states' criminal legislation, carried out to elucidate the common and distinctive features of criminal responsibility for the constitution of organized criminal groups. The common features reinforce the conviction of the necessity to keep intact the constitutive signs of the composition of the crime provided in the domestic criminal law (art. 284 Criminal Code of the Republic of Moldova), and the differences offer possibilities to reflect on current needs and future opportunities regarding this penal norm.

Keywords: criminal group, terrorist group, organized criminal group, criminal organization, a terrorist organization, organized crime, comparative analysis.

Recenzent:**Radion COJOCARU**, doctor, profesor universitar, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al RM

Introducere. Progresul continuu al speciei umane a vizat pretutindeni schimbul de experiență între oameni, comunități, state și civilizații. Astfel, obiectivul îmbunătățirii unei părți constitutive a cadrului normativ autohton nu poate fi realizat în lipsa unei analize comparative asupra legislațiilor penale ale diferitelor state ale lumii.

Conform aserțiunii președintelui Curții de Justiție a Uniunii Europene, Lenaerts Koen, „metoda dreptului comparat reprezintă un valoros instrument de interpretare, utilizat în vederea atingerii scopului interpretării uniforme a legii” [12, p. 15].

Prin urmare, scoaterea în evidență a particularităților răspunderii penale pentru constituirea unor formațiuni criminale organizate în forma existentă în legislația altor state constituie un punct inițial și eficient de pornire în perfectarea normei penale statuate la art. 284 Cod penal al Republicii Moldova (Crearea sau conducerea unei organizații criminale).

Analiza circumstanțiată asupra răspunderii penale pentru formele complexe de organizare criminală ale statelor din toate sistemele de drept existente, de pe toate continentele populate ale lumii, prezintă o serie de criterii delimitative concise, frecvența răspândirii cărora denotă indubitabil importanța trăsăturilor caracteristice normei penale concrete.

Metodele și materialele aplicate. În prezentul studiu au fost folosite pe larg metodele analizei, sintezei, statisticii, comparației. Materialele utilizate se rezumă la actele normative relevante și publicațiile științifice din domeniu.

Conținutul de bază. Potrivit art. 47, alin. (1) C. pen. al Republicii Moldova: „Se consideră organizație (asociație) criminală o reuniune de grupuri criminale organizate într-o comunitate stabilă, a cărei activitate se întemeiază pe diviziune, între membrii organizației și structurile ei, a funcțiilor de administrare, asigurare și executare a intențiilor criminale ale organizației în

scopul de a influența activitatea economică și de altă natură a persoanelor fizice și juridice sau de a o controla, în alte forme, în vederea obținerii de avantaje și realizării de interese economice, financiare sau politice” [3].

Conform art. 284 din același cod: „(1) Crearea sau conducerea unei organizații criminale, adică întemeierea unei astfel de organizații și organizarea activității ei, fie căutarea și angajarea de membri în organizația criminală, fie ținerea de adunări ale membrilor ei, fie crearea de fonduri bănești și de altă natură pentru susținerea lor financiară și a activității criminale a organizației, fie înzestrarea organizației criminale cu arme și instrumente pentru săvârșirea de infracțiuni, fie organizarea culegerii de informații despre potențialele victime și despre activitatea organelor de drept, fie coordonarea planurilor și acțiunilor criminale cu alte organizații și grupuri criminale sau infractori aparte din țară și din străinătate, se pedepsește cu închisoare de la 8 la 15 ani. (2) Crearea sau conducerea unei organizații criminale sau a unui grup criminal organizat cu scopul de a comite una sau mai multe infracțiuni cu caracter terorist se pedepsește cu închisoare de la 15 la 20 ani sau cu detențiune pe viață” [3].

Totuși, infracțiunea de creare sau conducere a unei organizații criminale nu constituie o normă de drept prohibitivă, ce este cunoscută tuturor legislațiilor penale ale statelor lumii, precum este cazul omorului sau furtului, iar formele de incriminare a acestei fapte infracționale variază semnificativ de la stat la stat, iar în unele cazuri fiind chiar fără de analog.

Astfel, în cadrul mai multor state ale lumii (România, Franța, Republica Federală Germania, Italia, Marea Britanie, Statele Unite ale Americii, India, Republica Populară Chineză, Republica Islamică Iran, Regatul Arabiei Saudite, Emiratele Arabe Unite etc.) nu se regăsesc norme de drept ce incriminează direct o astfel de faptă infracțională precum este constituirea unei organizații criminale, fiind instituită răs-

punderea penală doar în raport cu grupările criminale organizate, indiferent de denumirea folosită: grupuri criminale, grupuri teroriste, grupuri mafiote, bande armate, bande criminale de stradă, asociații de răufăcători, gangsteri, conspirații sau întruniri ilegale cu caracter organizat de altă natură.

Cu titlu de exemplu, legislația penală franceză nu prevede răspundere penală concretizată și autonomă pentru forma de participare penală – organizația criminală, în înțelesul atribuit de legislația penală a Republicii Moldova. Cu toate acestea, alte forme de asociere sunt pedepsite fie izolat (grupările formate pentru pregătirea anumitor crime, delictes sau contravenții, sau, la general, a crimelor ori delictelor de o anumită gravitate, ca în cazul asociațiilor de răufăcători), fie în calitate de componente calificate de infracțiuni, intervenind în calitate de circumstanțe agravante [7, p. 13].

Potrivit autorilor C. L. Stăncilă și C. G. Gîrleanu: „legătura strânsă dintre infracțiunile cu caracter terorist și formele complexe de organizare a activității criminale se accentuează într-un mod indubitabil. Relaționarea dintre organizațiile teroriste și cele criminale se realizează prin angrenarea nemijlocită a rețelelor teroriste în acțiuni conexe ale crimei organizate precum traficul de droguri, contrabanda cu arme, muniții, explozibili, substanțe interzise – de natură toxică sau radioactivă –, economia subterană, migrația ilegală etc.” [17, p. 66].

Orientarea teroristă a organizației criminale sau a grupului criminal organizat condiționează agravarea răspunderii penale conform art. 284, alin. (2) C. pen. al Republicii Moldova [3].

Din cele 24 de state legislația penală a căroră a fost analizată, 73,91% instituie răspunderea penală pentru activități ce vizează grupul/ asociația/ organizația teroristă. Spre exemplu, în Federația Rusă (art. 205.4 C. pen.) sau în R. Ucraina (art. 258-3 C. pen.) există răspundere penală separată pentru organizarea unui grup/ organizații/ comunități teroriste și participarea la aceasta.

Republica Moldova, însă, nu se regăsește în rândul acestor din urmă țări, iar noțiunea de „grup terorist” sau „organizație teroristă”, pre-

văzută în Legea cu privire la prevenirea și combaterea terorismului nr. 120 din 21.09.2017, nu are *de plano* incidență în raport cu reglementările din legea penală națională.

Notabil este faptul că doar în 65,21% din cazurile examinate are loc o divizare a răspunderii penale pentru activitatea grupului/ organizației criminale de cea a grupului/ organizației teroriste.

O trăsătură particulară întâlnită în majoritatea statelor din cele examinate (86,95%), dar nu și în cazul Republicii Moldova, o constituie incriminarea participării la grupul/ organizația criminală sau la activitatea acesteia.

Uniunea Europeană, fiind de asemenea amenințată și îngrijorată de pericolul organizațiilor criminale, a adoptat, la 21 decembrie 1998, *Acțiunea comună 98/733/JAI referitor la incriminarea participării la o organizație criminală în statele membre ale Uniunii Europene* [2].

În cazul țării noastre, participarea la o organizație criminală sau la un grup criminal organizat, fără comiterea altor fapte infracționale, nu este sancționată penal. Totuși, merită de amintit faptul că, în baza art. 74² Cod penal al R.S.S.M. [5], se instituia răspundere penală inclusiv pentru activitatea de apartenență la organizația criminală sau participarea la activitatea criminală a acestei organizații.

Determinarea categoriilor de infracțiuni comise de grupul criminal organizat sau organizația criminală, ceea ce reflectă scopul infracțiunii, are loc în 56,52% de cazuri, iar diferențierea răspunderii penale în funcție de gravitatea infracțiunilor comise de grupul criminal organizat sau organizația criminală – în 47,82% de cazuri cercetate.

Actualmente, activitățile de prevenire, combatere a crimei organizate și de cooperare/ colaborare pe plan internațional sunt asigurate de un vast arsenal juridico-normativ la care pot apela statele în cazul crimelor transnaționale, în cazul necesității inițierii procedurilor de extrădare sau transfer al persoanelor condamnate, formarea echipelor comune de lucru etc. În acest context, armonizarea legislației naționale în acord cu normele internaționale devine un obiectiv de importanță majoră.

În cazul de față, se punctează asupra faptului că, potrivit *Convenției împotriva criminalității transnaționale organizate*: „grup infracțional organizat – desemnează un grup structurat alcătuit din trei sau mai multe persoane, care există de o anumită perioadă și acționează în înțelegere, în scopul săvârșirii uneia ori mai multor infracțiuni grave sau infracțiuni prevăzute de prezenta convenție, pentru a obține, direct ori indirect, un avantaj financiar sau un alt avantaj material” [8].

Privită în această optică, componența numerică a grupului infracțional organizat în conformitate cu prevederile *Convenției împotriva criminalității transnaționale organizate* instituie plafonul minimum la 3 membri ai grupului. În rând cu alte trăsături distinctive ale grupului infracțional organizat, această din urmă trăsătură reprezintă o expresie a principiului *in dubio mitius* și permite probarea cu o mai mare precizie a formei de participare penală, în sensul că participarea doar a două persoane la comiterea infracțiunii în niciun caz nu se va atribui la conceptul de criminalitate organizată. Astfel, minimumul de 3 membri ai grupului infracțional/ criminal organizat [*tres faciunt collegium*] este instituit în legislația penală a României (art. 367 C. pen.), Bulgariei (art. 321 C. pen.), Italiei (art. 416 C. pen.), Irlandei de Nord (art. 2 al Legii din 1989), Statelor Unite Mexicane (art. 164 C. pen.) etc.

Definiția „organizației criminale” din *Decizia-cadru a Consiliului Uniunii Europene privind lupta împotriva crimei organizate* [10, p. 42-45] este cvasisimilară noțiunii de grup infracțional organizat din Convenția onusiană menționată *supra*.

Așadar, la moment, se atestă că definirea conceptului de grup criminal organizat conform legislației penale a Republicii Moldova diferă de noțiunea prevăzută de *Convenția împotriva criminalității transnaționale organizate* [8]. În acest caz, după cum afirmă D. Postovan: „actualul cadru legal poate fi neputincios în a preveni, a curma sau a combate activitatea infracțională a unor grupări sau organizații criminale concrete” [14, p. 53].

În concepția noastră, noțiunea de „organizație (asociație) criminală” din Codul penal

al Republicii Moldova urmează a se debarasa de scopul dublu, care restricționează sfera sa de aplicabilitate, în spiritul definiției aceleiași concept consacrat prin *Decizia-cadru nr. 2008/841/JAI* [10, p. 42-45].

Astfel, scopul „de a influența activitatea economică și de altă natură a persoanelor fizice și juridice sau de a o controla, în alte forme” îl considerăm drept o reminiscență a timpurilor sovietice (cu aluzie la infracțiunile ce caracterizau anii '90 ai secolului trecut: atacurile raider, șantajările cunoscute sub denumirea „пакет” etc.). Totodată, acest scop se încadrează într-o noțiune mai largă de „obținere, directă ori indirectă, de avantaje financiare sau de alte avantaje materiale”.

În 47,82% dintre țările ale căror legislații au fost analizate, există modalități speciale de liberare de răspundere/ pedeapsă penală concret pentru formele complexe de organizare criminală, iar Republica Moldova se află printre aceste state. Cu toate acestea, absolvirea de răspundere penală în cazul țării noastre poate fi supusă perfectării, mai cu seamă din perspectiva condiționării „încetării benevole a participării la activitatea organizației criminale” și „lipsei în faptele persoanei a semnelor altei/ altor infracțiuni” (trăsături întâlnite în cazul a 30,43% din state analizate), condiții care lipsesc la art. 47, alin. (6) Cod penal.

De asemenea, în 21,73% din legislații penale supuse cercetării se regăsește modalitatea de liberare de răspundere/ pedeapsă penală a conducătorului și/ sau a organizatorului grupului criminal organizat sau a organizației criminale. Cadrul normativ intern al Republicii Moldova nu prevede o asemenea posibilitate în cazul creării sau conducerii unei organizații criminale, fiind pasibili liberării de răspundere penală doar membrii unei asemenea organizații.

Într-un număr mic de cazuri – 8,69% – persoana juridică evoluează în calitate de subiect al infracțiunii ce vizează constituirea grupului/ organizației criminale sau teroriste. Acest fapt este prevăzut, în special, de legislația penală a Franței și de cea a Statelor Unite ale Americii.

Agravarea răspunderii penale la activitățile (de creare, conducere, sprijinire, participare etc.) desfășurate în raport cu grupul/ organizația

criminală are loc după criteriile:

- folosirii situației de serviciu (26,08 %);
- gravității infracțiunilor comise (47,82 %);
- înarmării grupului/ organizației criminale (8,69 %);
- vârstei participanților grupului/ organizației criminale (13,04 %);
- apartenenței la forțele armate sau la o entitate polițienească (8,69 %).

În cazul Republicii Moldova, nu se prevede nicio agravare a răspunderii penale în cazul circumstanțelor sus-enunțate, iar circumstanța agravantă „folosind atribuțiile sale de serviciu” a fost exclusă odată cu abrogarea art. 74² Cod penal al R.S.S.M. [5].

În cazul României și Republicii Federale Germania normele de drept penal conțin circumstanțe de atenuare a răspunderii penale pentru activități aferente constituirii grupului criminal organizat sau a organizației criminale.

Spre exemplu, conform art. 367, alin. (5) C. pen. al României: „Dacă persoana care a săvârșit una dintre faptele prevăzute în alin. (1)-(3) înlesnește, în cursul urmăririi penale, aflarea adevărului și tragerea la răspundere penală a unuia sau mai multor membri ai unui grup infracțional organizat, limitele speciale ale pedepsei se reduc la jumătate” [6]. Conform art. 129, alin. (7) C. pen. al Republicii Federale Germania, instanța poate dispune reducerea pedepsei conform propriilor convingeri sau poate renunța la aplicarea acestor dispoziții dacă făptuitorul: 1. se străduiește în mod benevol și serios să împiedice continuarea existenței grupării sau săvârșirea unei fapte penale corespunzător unuia dintre scopurile acesteia; 2. informează în mod benevol o instituție competentă cu privire la cunoștințele sale atât de devreme încât faptele penale a căror pregătire o cunoaște mai pot fi împiedicate.

Totodată, legile penale ale unor state (Republica Federativă a Braziliei, Republica Islamică Iran, România) diferențiază răspunderea penală pentru crearea grupului/ organizației criminale de răspunderea penală pentru conducerea unui grup criminal organizat sau a unei organizații criminale (13,04 %).

Prezintă interes și statele în care legislația

penală etichetează anumite grupuri criminale organizate, organizații criminale sau grupuri și organizații teroriste direct în textul legii.

Potrivit art. 416-bis C. pen. al Italiei, dispozițiile articolului se aplică și grupărilor *Camorra*, *Ndragheta* și altor grupări, indiferent de denumirea lor pe plan local, inclusiv cele străine care, folosindu-se de forța de intimidare a legăturii prin asociere urmăresc scopuri corespunzătoare acelorale ale grupărilor de tip mafiot [4].

Conform art. 83.03 (1) C. pen. al Canadei, prin grup terorist se înțelege: „(a) o entitate care are unul din scopuri ori activități înlesnirea sau efectuarea oricărei activități teroriste, sau (b) o entitate din listă, și care include o asociere de entități respective” [9]. Prin „listă a entităților” se are în vedere lista stabilită de Guvernator în cadrul Consiliului, în conformitate cu secțiunea 83.05 a C. pen. al Canadei [9].

Japonia, atașându-se modelului etichetării/ înregistrării [16, p. 3] anumitor organizații drept criminale, în rând cu Hong Kong, Singapore, Malaysia, Queensland (Australia de Nord-Est) și Australia de Sud, incriminează răspunderea penală atribuită grupurilor criminale organizate și organizațiilor criminale în legea specială: Legea privind prevenirea activității ilegale a membrilor grupului criminal organizat [1], denumită și legea anti-boryokudan [13, p. 4].

Așadar, cum afirmă Gragert A. Bruce: „organizația criminală Yakuza originară din Japonia și răspândită în întreaga lume, este una dintre cele mai complexe și mai prospere organizații criminale” [11, p. 148], inclusă de către S.U.A. în lista celor 4 organizații criminale transnaționale care „facilitează și agravează conflictele civile” [15, p. 801], care își are până și revistele sale proprii, dintre care Jitsuwa Jidai, Jitsuwa Jiho, Jitsuwa Document și Asahi Geino, accesibile la orice gheretă, magazin, bibliotecă locală [15, p. 805].

Găsim inaplicabile, în conjunctura politicii penale a Republicii Moldova, unele subtilități ale legislației penale ale statelor lumii, în partea ce vizează incriminarea și sancționarea faptelor conexe grupului/ organizației criminale. Din cadrul acestor particularități fac parte: etichetarea anumitor grupuri/ organizații crimi-

nale (teroriste) în textul legii, or, în acest caz se diminuează implicarea organelor de drept la calificarea infracțiunilor, și delimitarea răspunderii penale pentru crearea grupului/ organizației criminale de activitatea de conducere a acesteia (asemenea României, Braziliei, Iranului), ceea ce se datorează unor aspecte mutuale ale activităților de referință.

Pedeapsa principală pentru constituirea unor formațiuni criminale organizate este, în toate cazurile, închisoarea, iar mărimea acesteia se diferențiază de la caz la caz.

Totuși, de la regulă întotdeauna există excepții, iar precum afirmă autori M. I. Zlătescu și A. Bulgaru: „existența sistemelor religioase și tradiționale încurcă toate clasificările, ele scăpând oricăror criterii ce sunt puse la baza acestora” [18, p. 13].

Așadar, spre exemplu, în Republica Islamică Iran, normele religioase și tradiționaliste au un impact colosal asupra modalității de stabilire (în partea ce vizează excepțiile de *moharebeh* și *efsad-e-fel-arz*), sancționare (pedepse specifice doar scripturii sfinte a musulmanilor *Hadd*, *Qisas*, *Diya*, *Ta'zir*, precum și cele abolite pe teritoriul țărilor înalt industrializate: exilarea, biciuirea/ flagelarea, crucificarea, amputarea, moartea) și condamnare (judecătorii sunt liberi în deciderea normei penale sau, după caz, a normei din alte izvoare religioase de drept) a faptelor penale.

Din perspectiva penologiei, se remarcă constant tendința potrivit căreia: 1) constituirea sau conducerea grupurilor criminale organizate urmează a fi sancționată mai blând decât în raport cu aceleași acțiuni pentru organizațiile criminale, cu pedepse maxime pentru acțiuni

similare în cazul grupurilor sau organizațiilor teroriste; 2) fapta de participare la activitatea unui grup criminal organizat, a unei organizații criminale sau a unei organizații teroriste se pedepsește mai blând decât constituirea sau conducerea unor asemenea entități; 3) participarea la activitatea unei organizații criminale sau a unei organizații teroriste pretutindeni se sancționează mai aspru decât aceeași faptă în raport cu un grup criminal organizat sau un grup terorist.

Concluzii și recomandări. În rezultatul cercetării efectuate, considerăm oportună pentru Republica Moldova incriminarea activității de constituire a unui grup terorist sau a unei organizații teroriste, a activității de participare la asemenea grupuri/ organizații, precum și participării la activitățile acestora, în cadrul unei norme penale distinctive.

De asemenea, este necesară racordarea noțiunilor de „grup criminal organizat” și „organizație criminală” la actele normative internaționale, inclusiv la *acquis*-ul comunitar.

Nu în ultimul rând este oportună incriminarea aderării la o organizație criminală sau grup criminal organizat, precum și participarea, sub orice formă, la activitatea acestora, drept faptă infracțională distinctivă.

În final, este binevenită perfectarea modalității de liberare de răspundere penală a membrilor organizației criminale prin includerea condițiilor „încetării benevole a participării la activitatea organizației criminale” și „lipsei în faptele persoanei a semnelor altei/ altor infracțiuni”, condiții care lipsesc actualmente la art. 47, alin. (6) Cod penal.

BIBLIOGRAFIE BIBLIOGRAPHY

1. *Act on Prevention of Unjust Acts by Organized Crime Group Members*, nr. 77 of 1991 [citat 17.03.2022]. Disponibil: <https://elaws.e-gov.go.jp/document?lawid=403AC0000000077>.
2. *Acțiunea comună nr. 98/733/JAI din 21 decembrie 1998 adoptată în temeiul art. K.3 din Tratatul privind Uniunea Europeană, privind incriminarea participării la o organizație criminală în statele membre ale Uniunii Europene*. În: Jurnalul Oficial al Comunității Europene, L 351/1, 29.12.1998, nr. 19/vol. 1.
3. *Codul penal al Republicii Moldova* nr. 985 din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 14.04.2009, nr. 72-74.
4. *Codul penal al Republicii Italia*. În: Codex penal, Codurile penale ale statelor membre

- ale Uniunii Europene, proiect editorial elaborat sub coordonarea prof. T. Toader [citat 29.04.2022]. Disponibil: <https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Italia-RO.html>.
5. *Codul penal al Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești* din 24.03.1961, abrogat la data de 12.06.2003. În: *Vestile*, 24.04.1961, nr. 010.
 6. *Codul penal al României* nr. 286 din 2009, în vigoare din 01.02.2014. În: *Monitorul Oficial al României, Partea I* nr. 510 din 24.07.2009.
 7. COJOCARU R., CAZACICOV A. *Răspunderea penală pentru crearea sau conducerea unei organizații criminale în sistemul de drept romano-germanic (Partea I-i)*. Chișinău: Revista științifico-practică „Legea și viața”, nr. 9-10 (357-358), septembrie-octombrie 2021. 99 p.
 8. *Convenția Organizației Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate*, adoptată la New York, la 15 noiembrie 2000 (ratificată prin Legea Republicii Moldova nr. 15 din 17.02.2005). În: *Tratate Internaționale*, 30.12.2006, nr. 35. 480 p.
 9. *Criminal Code of Canada, (R.S.C., 1985, c. C-46), current to 06.12.2018*. Justice Laws Website [citat 05.05.2022]. Disponibil: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/C-46/>.
 10. *Decizia-cadru a Consiliului Uniunii Europene privind lupta împotriva crimei organizate nr.2008/841/JAI din 24 octombrie 2008*. În: *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, L 300/42, 11.11.2008.
 11. GRAGERT A.B. *Yakuza: The Warlords of Japanese Organized Crime*. San Francisco: „Annual Survey of International & Comparative Law: Vol. 4: Iss. 1, Article 9”, 1997. 204 p.
 12. LENAERTS K. *Prefața la Compendiul jurisprudenței Curții Constituționale a Republicii Moldova (1995-2017)*. București: Wolters Kluwer, 2017. 537 p.
 13. MORIYAMA T. *World Factbook of Criminal Justice Systems: Japan*. Albany: Takushoku University, 1997. 17 p.
 14. POSTOVAN D. *Prevenirea și combaterea criminalității organizate conform prevederilor legislației Republicii Moldova*. Unele aspecte teoretice și practice. Chișinău, *Revista Institutului Național al Justiției*, nr. 3 (22), 2012. 60 p.
 15. REILLY F.E. *Criminalizing Yakuza Membership: A Comparative Study of the Anti-Boryokudan Law. Vol 13 (801)*. Washington: University Global Studies Law Review, 2014. 829 p.
 16. SCHLOENHARDT A. *Fighting Organized Crime in the Asia Pacific Region: New Weapons, Lost Wars*. Working Paper Series nr. 022. Singapore: Asian Law Institute, 2011. 26 p.
 17. STÂNCILĂ C.L., GÎRLEANU C.G. *Combaterea spălării banilor și a fenomenului finanțării terorismului*. Bacău: Editura Rovimed Publishers, 2012. 405 p.
 18. ZLĂTESCU M.I., BULGARU A. *Mari sisteme de drept comparat. Suport de curs*. București: Universitatea Ecologică, 2011-2012. 156 p.

DESPRE AUTORI

Andrei CAZACICOV,

doctor în drept,
judecător în cadrul Judecătoriei Edineț,
Republica Moldova,
e-mail: andreicazacicov@gmail.com,
ORCID ID: 0000-0003-1117-1684

Doris VILLALOBOS RICARDEZ,

licențiat în managementul comunicațiilor,
Statele Unite Mexicane,
manager de administrare a programelor
din cadrul „European Business University
of Luxembourg”,
e-mail: info.dorisv@gmail.com,
ORCID ID: 0000-0002-2900-6356